

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תבא (חלק יד — שיחה א)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת תבא, י"טז אלול, ה'תש"פ (א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תבא

אבותינו החל מ„ארמי אובד אבי“ עד ביאתם אל הארץ – מדוע אינו מזכיר אלא ב' חסדים אלו (ההצלה מלבן והגאולה ממצרים) ולא שאר הנסים והחסדים^{3*} שעשה הקב"ה עמם? קודם שהביאם לארץ: קרי"ס, מלחמת עמלק; וכן החסדים שבמדבר: המן והבאר וכו' – כי הלא הם שעמדו לאבותינו להיות חיים וקיימים בלכתם מ' שנה במדבר („הגדול והנורא“), לבוא אל הארץ הזאת ולהביא מפירותי' בכורים! ובדוגמתם עוד חסדים, כמו „אשד הנחלים“^{5*}, מלחמת סיחון ועוג וכו'.

ואף את"ל דשאני ההצלה מיד לבן ומגלות מצרים שהם חסדים עיקריים וכלליים, שבהם ועל ידם הציל הקב"ה את אבותינו ואת כל בני מכליון ואבדון גמור^{6*}; משא"כ שאר החסדים

א. בתחלת פרשתנו, בפ' מקרא בכורים, נאמר¹: „וענית ואמרת.. ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם.. ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה.. ויבאנו אל המקום הזה“.

והנה הטעם שבהבאת הבכורים מזכיר המביא ב' ענינים אלו – „ארמי אובד אבי“ (בכוונה להדגיש הצלתו מלבן) וירידת בני' למצרים וגאולתם מגלות זו – נראה בפשטות, שזהו שבח והודאה להקב"ה על חסדים אלו, שהציל הקב"ה את אבותינו מלהיות „אובדים“ וכלים ע"י לבן ובגלות מצרים וכו', עד שהביאם אל ארץ „זבת חלב ודבש“ – והודאה זו שבדבור מתבטאת גם במעשה: הבאה מ„ראשית פרי האדמה“ בכורים להוי'.

אמנם צ"ל: אם הטעם הוא בכדי להזכיר „חסדי המקום“^{3*} שעשה ל-

(1) כו, ה"ט.

(2) ראה תרגום יונתן: „ושזב"י מימרא דה' מן ידיו“ וראה לקמן הערה 12.

(3) פרש"י כו, ה. משא"כ לכמה משאר מפרשי התורה.

וי"ל שהטעם שרש"י אינו מפרש כהראב"ע (כשה"ה) ארמי אובד (הי') אבי (יעקב)* „והטעם כי לא ירשתי את הארץ מאבי כי עני ה' כאשר בא אל ארם, גם גר ה' במצרים והוא ה' במתי מעט כו' ואתה ה' הוצאתנו מעבדות ותתן לנו

(* ע"ז פ"י בספורנו (ראה בונים ההערה). וברשב"ם פ"י, שארמי אובד קאי על אברהם. ובת"א (וראה גם תרגום יונתן) הוא כפרש"י שארמי הוא לבן, וראה רא"ם וגו"א בפרש"י.

ארץ טובה“) או כהספורנו (שיעקב לא ה' לו בית מושב ולכן לא ה' מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ ואחר שה' לגוי לא ה' ראוי לקבל מתנה שה' תחת עבדות (מצרים) ומה שקנה עבד קנה רבו כו' עיי"ש), כי לפירושים אלה – אין נפק"מ כלל פרטי קושי השעבוד וכו', משא"כ לפירש"י הרי"ז מגדיל „חסדי המקום“ (3*) ולהעיר מפרש"י שלח יג, ל. הפיוט דיינו שבהגדה. ועוד.

(4) ובפרט לפי מש"כ מפרשי רש"י (רא"ם וגו"א ושפ"ח) שמה שאומר ארמי אובד אבי גוי הוא רק כדי להזכיר חסדי המקום, אבל אינו שייך לכאן, שלפ"ז תמוה ביותר למה נקט דוקא חסדים אלו.

(5) חקת כא, טו. ובפרש"י שם.

(6) או בל' רש"י (בפסוק זה בנוגע למצרים)

שענינו כידוע לבאר וליישב כל דבר הקשה והדורש ביאור ב„פשוטו של מקרא“? ומזה גופא ההכרח, שאין זו קושיא מעיקרא, והענין מובן ומתבאר בפשטות כ”כ עד שאין צורך לרש”י לפרש זה אפילו לבן חמש למקרא (או שמובן התירוץ ממה שפרש”י לפנ”ז)¹¹.

ב. והנה בישוב קושיא זו ה’ אפשר לומר לכאורה דמה שאינו מזכיר מביא הביכורים גם את החסד דהצלת יעקב מעשו, הרי זה מפני שלא ה’ באופן של הצלה מצרה שבאה בפר’ על ובמעשה (כ”א מסכנה הצפוי במחשבה), שהרי בפועל לא עשה עשו שום מעשה רשע ליעקב¹².

(11) בתו”ת כאן, דהשייכות דהזכרה זו דיעקב ולבן להבאת בכורים, כי בא לתאר חסדי ה’ מנתינת הארץ לבני, דעפ”י הטבע לא ה’ יכולת לבני לכבוש ולרשת הארץ כי בכדי לכבוש וכו’ צריך להיות במצב איתן כו’. משא”כ עם ישראל היו חסרים הנ”ל שלא ה’ מצבם איתן כו’ מחמת ההרפתקאות שבבית לבן ואח”כ מה שעבר עליו מירידתו למצרים כו’. אבל עפ”י קשה ביותר למה לא מזכיר מה שברח מעשיו שמחמת זה ה’ מטולטל ונטרד (כמו שכתב בעצמו שם לפנ”ז). וגם היותם מ’ שנה נעים מטולטלים במדבר.

(12) וזהו גם הטעם שאינו מפרט הצלתו מלבן כ”א „אובד אבי“, כי רק „חשב לעשות“ רעה, משא”כ הגאולה ממצרים מזכירה ובפרטיות, כי כו”כ חסדים בהגאולה ובאופן הגאולה (ראה רא”ם וגו”א).

בדברי דוד כאן, שאינו נזכר החסד בהצלתו מלבן, כי החסד הוא בזה שלא הניחם לסבול עול גלות בארם אצל לבן, כ”א „וירד מצרימה“ במצרים, ונותן טעם ידיע הקב”ה שאצל לבן לא ה’ כלל תקומה להם כי הוא ביקש לעקור הכל .. ובמצרים לא ה’ כן. אבל מלשון רש”י „מזכיר חסדי המקום“, ובד”ה שלאח”ז בנוגע

והנסים הנ”ל, שהנם כמו המשך של נסים פ”טים והסתעפות של החסד דיציאת מצרים בכדי להביאם לארץ – שאין הנס דיצי”מ בשלימותו מבלי הנסים שבאו אחריו: קרי”ס, המן והבאר וכו’ – הרי עדיין קשה⁸: למה אינו מזכיר בהודאת הבכורים את החסד שנעשה ליעקב ובניו בין הזמן ד„ארמי אובד אבי“ והזמן ד„וירד מצרימה“, ושה’ בו הצלה עיקרית וכללית: הצלת יעקב ובניו מיד עשו ואנשיו⁹ (שע”ז אמר יעקב אבינו בתפלתו „הצילני נא וגו’ והכני אם על בנים“¹⁰)?

ומכיון שקושיא זו היא ב„פשוטו של מקרא“ – הרי תמוה: מדוע אין (רמז ל)ישוב קושיא זו בפרש”י,

„ועוד אחרים באו עלינו לללותינו“. משא”כ ברוב נסים הנ”ל.

(7) בנוגע להחסדים שבמדבר המן והבאר וכו’ ה’ אפשר לתרץ (בדוחק) שהטעם דלא חשבן לפי שזה ה’ מזכיר (גם) חטא המרגלים שרק עי”ז הוכרחו להיות מ’ שנה במדבר, והוצרכו כל הזמן להחסדים הנ”ל (אף שגם קודם חטא המרגלים ה’ המן והבאר וכו’). ועד”ז י”ל במלחמת עמלק (ראה פרש”י בשלח יז, ח). ובנוגע לקרי”ס ה’ אפ”ל שזה ה”ה הסיוע של „ויציאנו ה’ ממצרים“ – האותות ומופתים דיצי”מ, ונכלל בזה (אף דע”פ הספרי – הועתק בההגדה ש”פ – כל הפרטים שבזה דחשיב קרא: „ביד חזקה גו’ ובמופתים“ כולם היו בארמ”צ).

(8) נוסף לזה עדיין יוקשה בנוגע „אשד הנחלים“ שגם אז „באו עלינו לללותינו“ (ראה פרש”י חקת שם).

(9) וכן הנס ד„ויהי חתת אלקים גו’ ולא דרפו“ שע”ז ניצולו מ„ונאספו גו’ ונשמדתי אני וביתי“ (וישלח לה, ה. שם לד, ל).

(10) וישלח לב, יב.

כמעשה נוגעת רק לגודל חטאו ועונשו של לבן, אבל אין בזה נפק"מ בנוגע ליעקב, דבין כך (שחשבה כמעשה) ובין כך (שאינה כמעשה) לא נגע בו לבן לרעה.

אלא – לאידך גיסא – שצ"ל, שאעפ"י שסכנת האבדון מידו של לבן לא היתה אלא בכח ובמחשבה, בכ"ז שפיר קורא המביא, "ארמי אובד אבי" והר"ז בכלל "חסדי המקום" – א"כ הו"ל להמביא להודות ג"כ על החסד שעשה הקב"ה ליעקב אבינו בהצלתו מיד עשו.

המורם מהנ"ל: עכצ"ל שב' חסדים האמורים בכתוב יש להם שייכות מיוחדת למצות בכורים, מה שאינה בכל שאר החסדים.

ג. והביאור בזה:

במצות בכורים לא נתחייבו בני"א אלא לאחר שבאו לארץ וכבשוה והתיישבו בה, כמו שפרש"י¹⁶ ("וירשת וישבת בה" –) "מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה".

מזה מובן שמצוה זו דהבאת בכורים אינה רק הודאה על עצם נתינת ה' ארץ מהקב"ה לבני"א, כ"א גם (ובעיקר)

מה שביקש לעקור את הכל כשדף אחרי יעקב (שאו לא נעשה בפועל שום רעה ליעקב) ולא בהזמן* שיעקב ה' אצל לבן שאז: "ביום אכלני חרב וקרח בלילה .. ותחלף את משכורתי גוי" (ויצא לא, מ"מא).
(16) בריש פרשתנו.

(* וע"ד פירוש שאר מפרשי התורה – ראה לעיל הערה 3.

ואף שגם לבן לא הוציא את מחשבתו הרעה אל הפועל, בכ"ז הרי זה כאילו נתקיימה מחשבתו בפו"מ, דמכיון ש"חשב לעשות – חשב לו המקום כאילו עשה שהאומות עו"כ חושב להם הקב"ה מחשבה כמעשה" כפרש"י, ולכן אומר המביא, "ארמי אובד אבי"; משא"כ עשו, שישראל מומר ה'י¹³, אין מחשבתו הרעה נחשבת כמעשה, ומכיון שבפועל לא עשה את אשר זמם לעשות ואי"ז אלא ביטול רעה שהיתה "בכח", לכן אינו מזכיר הצלה זו ביחד עם ב' הענינים שבאו במעשה (או – כמעשה).

אולם אאפ"ל כן (נוסף לזה שלא מצינו במשמעות הכתובים, על פי פש"מ, שעשו ה' לו דין ישראל מומר; ובנוגע להאבות בכלל, אין הוכחה מפשטות הכתובים שחל עליהם הגדר והדין של ישראל כפי שהוגדרו בו בני"א לאחר מ"ת¹⁴) דממ"נ:

אם נאמר שיש להזכיר בהודאת הבכורים רק אלה החסדים דהצלת אבותינו מצרה וסכנה מעשית (וע"ד שה' במצרים: "וירעו אותנו המצרים ויענונו וגו' ויוציאנו וגו'"), א"כ לא הו"ל לומר גם "ארמי אובד אבי" מאחר שסוף־סוף לא הגיע מזה "לאבי" (ליעקב אבינו) שום רעה בפו"מ¹⁵ – דהרי מידה זו של מחשבה

למצרים, ועוד אחרים באו עלינו לכלותינו" משמע שההצלה מלבן הוא חסד בפ"ע ובדוגמת החסד דמצרים.

(13) קדושין יח, רע"א.

(14) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 143 ואילך.

(15) דהרי לפרש"י פי' ארמי אובד אבי הוא

ובמצרים, כי במקומות אלו ישבו אבותינו באופן קבוע («עשרים שנה» בארם ורד"ו שנה במצרים²⁰);

וימתק ג"כ הטעם שמתחיל את הודאתו ב„ארמי אובד אבי – וירד מצרימה“, בכדי להדגיש, כנ"ל, שמצד המקומות עצמם של ארם ומצרים היתה צפוי להם סכנת כליון ואבדון, אלא שהקב"ה בחסדו הצילם וגאלם, עד שהביאם אל המקום שהוא עצמו מלא ברכת הוי'.

משא"כ הצלתו של יעקב מעשו, שבאה בעת המצאו בדרך; ועד"ז בשאר החסדים שנעשו לבנ"י בלכתם במדבר (וגם כי הוא בעצם אינו מקום ישוב לבנ"א), הרי הם חסדים שאינם בדומה לההודאה להוי' שבהבאת ה' בכורים, כנ"ל.

ד. בפנימיות הענין י"ל:

מבואר באוה"ת²¹ בענינה של מצות הבאת בכורים: פרי האילן הוא בחי' הנשמה שנתלבשה בגוף, ומצות בכורים היא לקשר ולחבר בחי' הנשמה שלמטה בשרשה שנק' בכורים ה' עליונים, כמ"ש²² בככורה בתאנה ראיי תי אבותיכם. ומבאר שם ש(ב' ענינים בזה: הבאת בכורים היא העלאה

לו כי ברח יעקב – היינו 1) כאשר הי' בארם, ואז נחשב לו כמעשה, כנ"ל. 2) מפני שברח מארם, ה"בקש" שייך ל„מקום“.

20) ועפ"ז יומתק מה שעיקר האריכות בהפרשה היא בגלות וגאולת מצרים, כי שם הי' ישוב עיקרי – כמה דורות במשך כל חייהם.

21) פרשתנו ע' תתרמ ואילך.

22) הושע ט, יוד.

עבור זה שבאו אל הנחלה בהתיישבות קבועה בה, כי רק אז היא מביאה אותו הטוב ששמח בו – וככורי פירותי מביאים לה'¹⁷.

ומכיון שתכלית ענין הבכורים היא תודה להוי' על חסדו וטובו שנתן לנו „את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש“ לשבת בה בקביעות ולאכול מפרי' ולשבוע מטובה – לכן, בכדי להדגיש גודל החסד הזה, מזכיר המביא ג"כ (רק) דוגמתם – את „חסדי המקום“ שנעשו לאבותינו בעת היותם במקום קבוע ושבמקום ההוא לא הגיע להם שום טוב, כ"א אדרכא – בו עמדו ללכותם ולאבדם (תכלית הרע), והקב"ה עשה עמהם חסד והצילם – עד ש„ויביאינו אל המקום הזה“, וניתן להם טוב הבא מהמקום עצמו ותכלית¹⁸ טוב זה.

וזהו שמזכיר דוקא את „חסדי המקום“ שנעשו לאבותינו בארם¹⁹

17) ולכן חובת הבאת בכורים היא רק כשהפירות והאדמה שממנה גדלו הם שלו (ראה בכורים פ"א מ"א.ב. ירושלמי שם פ"א ה"ו. רמב"ם הל' בכורים פ"ב ה"י ואילך).

18) דלא „כל הפירות חייבין בניכורים“ (רש"י כו, ב). ועל כיו"ב אומרים (טושו"ע אדה"ו תאו"ח סר"ז – דנוסף על „חסרונם“ יש גם) „להחיות בהם נפש כל חי“ – היפך מן הקצה אל הקצה ד„אובד“. וראה לקו"ת בתחלתו (ד"ה ראו כי פ"ב).

19) ואף ש„לבן בקש לעקור את הכל כשודף אחר יעקב“, הרי:

א) כל זה הי' מעבר לגל שהקימו יעקב ולבן – בחלו של לבן הארמי וכמש"נ (ויצא לא, נב) „תעבור אלי“,

ב) ועיקר – לבן בקש לעקור כו' כאשר הוגד

למצרים, ועוד לפני זה: ואת יהודה שלח.. להורות לפניו – לתקן לו בית תלמוד²⁶ ולאח"ז ויצ"מ שהי' מצד חסד הוי' שנגלה עליהם ממה"מ בכבודו ובעצמו וגאלם²⁷.

ועפ"ז י"ל ביינה של תורה שבפרש"י מה שפי' „מזכיר חסדי המקום“, דלכאוי' (א) המדובר כאן הוא בהצלת יעקב מלבן ויצ"מ שהם נסים גדולים ולא חסדים בלבד, והול"ל²⁸ נסי המקום; (ב) למה נאמר „חסדי המקום“ ולא „חסדי הוי'“?

ועפ" הנ"ל י"ל שבפרש"י נרמז הטעם שמזכירין ב' ענינים אלו בפרשת בכורים, כי ענין קריאת פ' בכורים הוא בחי' „חסד“ – המשתת אלקות – ב„מקום“ דוקא²⁹, ולכן מזכיר ענין ההצלה מלבן ויצ"מ שהם בחי' „חסדי“ הוי' הנמשכים ב„מקום“ (קבוצ) כנ"ל.

ה. ההוראה מזה בעבודת האדם: אין להאדם להסתפק בעבודתו ועלייתו בתורה ותפלה, שע"ז הוא מתעלה ומת-

ממטה למעלה, והקריאה של פרשת הבכורים היא המשכת אלקות מלמעלה למטה, דהיינו להמשיך בחי' בכורים של הנשמה ממעלה למטה, שיתחבר ויאיר בחי' הנשמה שלמע', בהנשמה המלוכשת בגוף.

ועפ"ז יש לבאר שזהו הטעם שבקריאת הפרשה של בכורים מוזכרים ב' הענינים: לבן ומצרים, כי שניהם (בשני עניניהם: הירידה לשם והיציאה) היו בבחי' חסד והמשכה מלמעלה למטה: „ויצא²³ (ונמשך) יעקב מבאר שבע (מלמעלה מעלה) וילך חרנה (למטה מטה)“ וביציאה משם „וישכם לבן בבוקר“ – בחי' „לבן“ בקדושה „הוא בחי' לובן העליון מקור החסדים ועל לבן כתיב²⁴ „וישכם לבן בבקר“, שבכל יום מתגבר ונמשך אור החסד עליון.. ויעקב הלך לדרכו להמשיך בחי' לובן העליון הנ"ל למטה מטה²⁵. ועד"ז בירידה

(23) ראה בדרושי רבותינו נשיאנו לר"פ ויצ"א.

(24) ויצא לב, א.

(25) תו"א ויצא כג, א. וראה גם שם כד, ב. קיז, סע"א.

ועפ"ז תובן שייכות פ' בכורים לחודש אלול* (ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב) כי יש התגלות דבחי' לבן – לובן העליון (גם) באלול והוא, בחי' י"ג מדה"ר שבחודש אלול (אוה"ת ס"פ ויצא – בראשית (כ"ה) תתט, ב ואילך).

* ראה גם מהרש"א (ברכות ו, א) לענין את ה' האמרת היום גו' (ואח"כ) וה' האמירך היום שבפרשתנו (כו, י"ח) שהוא ע"ד אני לדודי ודודי לי – ענינו של חודש אלול (ראה אוה"ת פרשתנו ע' תתנ"ח. ובארוכה לקו"ש ח"ט ע' 162 ואילך).

(26) ויגש מו, כח. פרש"י שם.

(27) ועד שכל חודש האביב (ניסן) הוא בחי' חסד (ראה זח"ב (נא, ב), שאותי' כסדרן הוא בחי' חסד, ושם (קפו, א) שחדש האביב הוא אותי' כסדרן משא"כ תשרי). לקו"ת להאריז"ל פ' ויצא ד"ה ענין ה' כוכבי לכת. ד"ה החדש הזה (ש"ת, פ"ח. ועוד).

(28) ע"ד „הוי' נסי“ (בשלח יז, טו. ועיין ברש"י שם: הקב"ה עשה.. שעשה המקום ה' הוא נס שלנו. ואכ"מ).

(29) וי"ל שנעשה זה ע"י ש„חסדי“ – ז"א – נמשכים ונעשים „חסדי“ „המקום“ (מל').

קשר להוי', אלא צריך ג"כ שימשך אלקות למטה וגם בדברי הרשות ובהמוכחים שבהם; והיינו, לא רק שעניני הרשות לא יתפסו שום מקום אצלו מחמת דביקותו בהוי', אלא שגם בענינים הגשמיים שמתעסק בהם באופן של קביעות וכו' ימשיך בהם אור וגילוי אלקי עד שיהפכם לטוב ולקדושה ממש (שזה צ"ל „מראשית

(משיחות ש"פ תבא תשל"ב)

(30) רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח. ועיין שינוי הל' בשו"ע יו"ד סו"ס רמ"ח.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

התמים מנחם מענדל שיחי'

לרגל הכנסו לעול המצוות – כ"ד מנחם-אב, ה'תש"פ

נדפס על ידי ולזכות הוריו

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת אסתר שיחיו

זאקליקובסקי

שלוחי כ"ק אדמו"ר לבעלאייר, טעקסט